

Rolnummer 2238
Arrest nr. 101/2002 van 19 juni 2002

A R R E S T

In zake : de prejudiciële vraag betreffende artikel 52² van het Wetboek der successierechten, gesteld door de Rechtbank van eerste aanleg te Luik.

Het Arbitragehof,

samengesteld uit rechter L. François, waarnemend voorzitter, en voorzitter A. Arts, en de rechters P. Martens, R. Henneuse, M. Bossuyt, L. Lavrysen en J.-P. Snappe, bijgestaan door de griffier P.-Y. Dutilleux, onder voorzitterschap van rechter L. François,

wijst na beraad het volgende arrest :

*

* *

I. Onderwerp van de prejudiciële vraag

Bij vonnis van 10 september 2001 in zake R. Parsha-Radermaker tegen de Belgische Staat, waarvan de expeditie ter griffie van het Arbitragehof is ingekomen op 13 september 2001, heeft de Rechtbank van eerste aanleg te Luik de volgende prejudiciële vraag gesteld :

« Schendt artikel 52² van het Wetboek der successierechten, krachtens hetwelk, behalve in de vier gevallen die het bepaalt, voor de ‘ gewoon ’ geadopteerden geen toepassing kan worden gemaakt van het tarief ‘ in de rechte lijn ’ - in tegenstelling met wat is bepaald voor de ten volle geadopteerden - al dan niet de artikelen 10 en 11 van de Grondwet ? »

II. De feiten en de rechtspleging in het bodemgeschil

De eiser voor de Rechtbank van eerste aanleg was meerderjarig toen hij het voorwerp uitmaakte van een gewone adoptie, die op 22 november 1991 werd gehomologeerd. Hij legt uit dat de adoptante hem beschouwde als haar zoon en haar enige in leven zijnde bloedverwant, aangezien het kind dat ze had erkend was overleden op 15 mei 1982. Na het overlijden van de adoptante op 15 januari 1999 werd van de geadopteerde, die tot algemeen legataris was aangesteld, 814.726 frank aan successierechten gevorderd, later verhoogd met 150.000 frank, berekend op een nettovermogen van 1.979.451 frank, vervolgens vermeerderd met 300.000 frank, tegen het tarief dat van toepassing is op « andere personen », terwijl volgens het van toepassing zijnde tarief « in de rechte lijn » van hem 68.973 frank zou zijn gevorderd.

De geadopteerde heeft de Belgische Staat voor de Rechtbank van eerste aanleg te Luik gedagvaard en klaagt vervolgens aan dat de fiscale wet « gewoon » geadopteerden verschillend behandelt ten aanzien van « ten volle » geadopteerden, en verzoekt de Rechtbank de voormelde vraag aan het Hof te stellen.

III. De rechtspleging voor het Hof

Bij beschikking van 13 september 2001 heeft de voorzitter in functie de rechters van de zetel aangewezen overeenkomstig de artikelen 58 en 59 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof.

De rechters-verslaggevers hebben geoordeeld dat er geen aanleiding was om artikel 71 of 72 van de organieke wet toe te passen.

Van de verwijzingsbeslissing is kennisgegeven overeenkomstig artikel 77 van de organieke wet bij op 7 november 2001 ter post aangetekende brieven.

Het bij artikel 74 van de organieke wet voorgeschreven bericht is bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 20 november 2001.

Memories zijn ingediend door :

- R. Parsha-Radermaker, wonende te 4000 Luik, rue Méan 29/23, bij op 18 december 2001 ter post aangetekende brief;
- de Ministerraad, Wetstraat 16, 1000 Brussel, bij op 21 december 2001 ter post aangetekende brief;
- de Vlaamse Regering, Martelaarsplein 19, 1000 Brussel, bij op 21 december 2001 ter post aangetekende brief.

Van die memories is kennisgegeven overeenkomstig artikel 89 van de organieke wet bij op 13 maart 2002 ter post aangetekende brieven.

Memories van antwoord zijn ingediend door :

- R. Parsha-Radermacker, bij op 9 april 2002 ter post aangetekende brief;
- de Ministerraad, bij op 11 april 2002 ter post aangetekende brief.

Bij beschikking van 28 februari 2002 heeft het Hof de termijn waarbinnen het arrest moet worden gewezen, verlengd tot 13 september 2002.

Bij beschikking van 8 mei 2002 heeft het Hof de zaak in gereedheid verklaard en de dag van de terechtzitting bepaald op 29 mei 2002.

Van die beschikking is kennisgegeven aan de partijen en hun advocaten bij op 8 mei 2002 ter post aangetekende brieven.

Op de openbare terechtzitting van 29 mei 2002 :

- zijn verschenen :
- . Mr. M. Cools, advocaat bij de balie te Luik, voor R. Parsha-Radermaker;
- . Mr. D. Drion, advocaat bij de balie te Luik, voor de Ministerraad;
- . Mr. H. Symoens, advocaat bij de balie te Brussel, voor de Vlaamse Regering;
- hebben de rechters-verslaggevers P. Martens en L. Lavrysen verslag uitgebracht;
- zijn de voornoemde advocaten gehoord;
- is de zaak in beraad genomen.

De rechtspleging is gevoerd overeenkomstig de artikelen 62 en volgende van de organieke wet, die betrekking hebben op het gebruik van de talen voor het Hof.

IV. *In rechte*

- A -

Memorie van de eiser voor de verwijzende rechter

A.1.1. De eiser voor de verwijzende rechter, hierna de eiser, beklemtoont dat het statuut van de « gewoon » geadopteerde zeer dicht staat bij dat van de « ten volle » geadopteerde, waarbij een van de enkele verschillen erin bestaat dat de eerstgenoemde niet volkomen is geïntegreerd in de familie van de adoptant : de gewone adoptie brengt geen enkele verwantschapsband tussen de geadopteerde en de bloedverwanten van de adoptant tot stand. De geadopteerde heeft voor de nalatenschap van de adoptant dezelfde rechten als een kind maar heeft geen enkel recht wat de nalatenschap van de bloedverwanten van de adoptant betreft.

A.1.2. Een ander verschil bestaat erin dat een meerderjarige persoon slechts in aanmerking komt voor een gewone adoptie.

A.1.3. De eiser is van oordeel dat er geen objectieve reden is om via het Wetboek der successierechten een ander verschil in de verhouding tussen de geadopteerde en de adoptant in te voeren. Het verschil in behandeling zou kunnen worden verantwoord in het geval waarin de « gewoon » geadopteerde de legataris zou zijn van de bloedverwanten van de adoptant. Maar het is onverantwoord indien hij de legataris van de adoptant is.

A.1.4. De eiser is van oordeel dat de fiscale behandeling van de gewoon geadopteerde niet zou kunnen worden verantwoord door de zorg om te vermijden dat de adoptie slechts zou worden overwogen met het doel te erven, aangezien de wetgever de homologatie van de adoptie slechts toestaat indien zij steunt op wettige gronden en indien zij het kind tot voordeel strekt (artikel 343 van het Burgerlijk Wetboek), en aangezien de rechtbank weigert ze te homologeren indien de adoptie enkel tot doel heeft te erven.

A.1.5. De eiser brengt in herinnering dat de bedoeling van de wetgever erin bestaat de gelijkschakeling van de geadopteerde met het wettige kind slechts toe te staan indien de adoptie ernstig is, waarvan de rechtbank zich verzekert, zodat er geen reden meer is om aan te nemen dat zij tot doel heeft de belasting te ontwijken.

A.1.6. De eiser vermeldt dat de federale wetgever tot doel had artikel 52 van het Wetboek der successierechten te schrappen en dat het ontwerp geen wet is geworden om reden dat de aangelegenheid voortaan onder de bevoegdheid van de gewesten valt.

Memorie van de Ministerraad

A.2.1. Nadat de Ministerraad de inhoud van de in het geding zijnde wettelijke bepalingen in herinnering heeft gebracht, beklemtoont hij dat het voor de verwijzende rechter opgeworpen probleem in hoofdzaak van fiscale en niet van burgerlijke aard is. Het door de wetgever beoogde doel dient bijgevolg vanuit fiscaal oogpunt te worden onderzocht.

A.2.2. De wetgever zou blijk hebben gegeven van een zeker wantrouwen ten aanzien van de gewone adoptie die zou kunnen worden ingegeven door overwegingen van fiscale aard.

A.2.3. De Ministerraad preciseert eveneens dat de bij artikel 52² van het Wetboek der successierechten bepaalde uitzonderingen berusten op objectieve criteria en dat zij op strikte wijze dienen te worden geïnterpreteerd, zoals artikel 172, tweede lid, van de Grondwet dat oplegt.

De gewoon geadopteerde zou zich niet kunnen beroepen op een voor de volle adoptie voorbehouden fiscale behandeling zodra hij geen aanspraak kan maken op een dergelijke adoptie : aangezien de gewone adoptie en de volle adoptie van toepassing zijn op twee verschillende categorieën van personen kunnen zij op verschillende wijze worden behandeld zonder miskenning van het gelijkheidsbeginsel. De gevolgen die samenhangen met die twee categorieën van adoptie zijn verschillend met name op het vlak van de verwantschapsbanden die in het ene geval wel, in het andere geval niet met de oorspronkelijke familie blijven bestaan.

A.2.4. Tot slot herinnert de Ministerraad eraan dat in de aangelegenheid van de successierechten de adoptiekinderen enkel in de bij wet bepaalde gevallen kunnen worden gelijkgesteld met natuurlijke kinderen.

Memorie van de Vlaamse Regering

A.3.1. De Vlaamse Regering brengt in herinnering dat zij krachtens artikel 85 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 wordt geacht een belang te hebben bij huidige zaak. Zij beklemtoont eveneens dat de in het geding zijnde fiscale aangelegenheid een gewestaangelegenheid is sinds de wet van 16 januari 1989 betreffende de financiering van de gemeenschappen en de gewesten.

A.3.2. Vervolgens onderzoekt de Vlaamse Regering de vergelijkbaarheid van de in het geding zijnde categorieën en beklemtoont dat de successierechten een persoonlijke belasting zijn waarvan het bedrag varieert volgens de persoon van de belastingplichtige. In tegenstelling tot het juridisch stelsel van de volle adoptie heeft de gewone adoptie niet tot gevolg dat de band met de oorspronkelijke familie wordt verbroken. De twee soorten adoptie kunnen niet worden vergeleken om reden van de verschillende gevolgen die de wet daarmee verbindt.

A.3.3. De Vlaamse Regering voegt eraan toe dat indien het Hof zou aannemen dat de twee categorieën vergelijkbaar zijn, het verschil in behandeling niet discriminerend zou zijn.

A.3.4. Zij onderzoekt de omstandigheden waarin de in het geding zijnde bepalingen werden aangenomen en brengt in herinnering dat de wetgever de adoptievoorwaarden heeft willen versoepelen om adopties frequenter en makkelijker te maken. De wetgever vreesde echter voor misbruiken op fiscaal vlak die nadeel zouden kunnen berokkenen aan de Staat. Artikel 52² van het Wetboek der successierechten heeft tot doel te strijden tegen adopties die zijn uitgevoerd om belastingen te ontwijken.

A.3.5. De Vlaamse Regering stelt vervolgens dat het verschil in behandeling tussen de vergeleken categorieën op een objectief criterium berust. Het begrip gewone adoptie dient te worden geïnterpreteerd in het licht van artikel 345 van het Burgerlijk Wetboek, dat een duidelijk onderscheid invoert met de volle adoptie. In de vier gevallen waarin voor de gewone adoptie en de volle adoptie in een identieke fiscale behandeling wordt voorzien, baseerde de wetgever zich op objectieve feitelijke elementen en niet op een subjectieve beoordeling.

A.3.6. De Vlaamse Regering is eveneens van oordeel dat het aangevoerde verschil in behandeling redelijk verantwoord is, waarbij de wetgever het op afstammelingen in de rechte lijn van toepassing zijnde tarief had uitgesloten voor de gewoon geadopteerden, waarbij gevallen werden aanvaard waarin de gewone adoptie een fiscale behandeling krijgt die gelijk is aan die van de volle adoptie.

Memorie van antwoord van de eiser

A.4.1. De eiser brengt in herinnering dat de te vergelijken situaties die zijn van het kind dat het voorwerp heeft uitgemaakt van een « gewone » adoptie en die van het kind dat het voorwerp heeft uitgemaakt van een volle adoptie, ten aanzien van hun overleden adoptiefouders. Het gaat er niet om de banden te vergelijken die bestaan tussen die geadopteerde kinderen en hun oorspronkelijke familie.

A.4.2. Hij is van oordeel dat het discriminerend is een « gewoon » geadopteerde niet toe te staan om buiten de vier bij wet bepaalde uitzonderingen aan te tonen dat de adoptie niet plaats had met een fiscaal doel, wat neerkomt op het vermoeden dat zijn adoptie frauduleus is, terwijl die van de « ten volle » geadopteerde vermoed wordt ernstig te zijn. Het zou onevenredig zijn de « gewoon » geadopteerden niet toe te staan dat vermoeden om te keren, vooral aangezien de rechtbank die voor de homologatie instaat reeds controleert of de adoptie wordt ingegeven door « wettige redenen ».

A.4.3. Hij is van oordeel dat het niet relevant is als argument te stellen dat bij het overlijden van de « gewoon » geadopteerde de adoptiefouders geen recht hebben op zijn nalatenschap terwijl de oorspronkelijke ouders dat recht behouden.

Memorie van antwoord van de Ministerraad

A.5.1. De Ministerraad brengt in herinnering dat de successierechten een persoonlijke belasting zijn waarvan het bedrag wordt beïnvloed door de belastingschuldige persoon. Hij doet opmerken dat bij een gewone adoptie de verwantschapsbanden tussen de geadopteerde en zijn oorspronkelijke familie niet volledig worden verbroken en dat de heffingsvoet in de rechte lijn wordt toegepast voor de successierechten indien de geadopteerde erft van zijn oorspronkelijke verwanten. Hij brengt de draagwijdte van artikel 366 van het Burgerlijk Wetboek in herinnering, dat het verschil bevestigt van de gevolgen van de twee soorten adopties. Hij is van oordeel dat de twee categorieën van geadopteerden niet vergelijkbaar zijn. Hij brengt in herinnering dat de in het geding zijnde wet, die een fiscale wet is, strikt dient te worden geïnterpreteerd.

A.5.2. De Ministerraad baseert zich op de parlementaire voorbereiding en brengt in herinnering welke redenen de fiscale wetgever ertoe hebben gebracht de gewone adopties te wantrouwen. Hij betwist dat men uitsluitend burgerrechtelijke bepalingen zou kunnen analyseren om de grondwettigheid van fiscale bepalingen te beoordelen. Hij brengt de draagwijdte van de vier bij wet bepaalde uitzonderingen in herinnering en besluit dat het betwiste onderscheid op een objectief criterium berust, relevant is en niet onevenredig is.

- B -

B.1. Artikel 52² van het Wetboek der successierechten bepaalt :

« Voor de toepassing van dit Wetboek wordt er geen rekening gehouden met de verwantschapsband voortspuitend uit de gewone adoptie.

Evenwel wordt, mits bewijs te verstrekken door de belanghebbenden, met deze adoptieve afstamming rekening gehouden :

1° wanneer het adoptief kind een kind is van de echtgenoot van de adoptant;

2° wanneer, op het ogenblik van de adoptie, het adoptief kind onder de voogdij was van de openbare onderstand of van een openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn, of wees van een voor België gestorven vader of moeder;

3° wanneer het adoptief kind vóór de leeftijd van eenentwintig jaar bereikt te hebben en gedurende zes onafgebroken jaren, uitsluitend van de adoptant of eventueel van hem en zijn echtgenoot te zamen, de hulp en de verzorging heeft gekregen welke kinderen normaal van hun ouders krijgen;

4° wanneer de adoptie gedaan werd door een persoon van wie al de afstammelingen voor België gestorven zijn. »

B.2. Het principe van die bepaling werd ingevoerd in het Wetboek der successierechten bij de wet van 14 augustus 1947, dat wil zeggen in een periode waarin slechts één soort adoptie bestond, omdat de wetgever had vastgesteld dat de adoptie « al te vaak van haar doel [wordt] afgeleid en gebruikt met het doel de fiskale lasten te verlichten » (*Parl. St.*, Kamer, 1946–1947, nr. 76, p. 4).

B.3. De voorwaarden voor de gelijkschakeling werden gewijzigd bij koninklijk besluit nr. 12 van 18 april 1967 tot wijziging van het Wetboek der successierechten, van het Wetboek der registratie-, hypotheek- en griffierechten en van het Wetboek der zegelrechten. Het verslag aan de Koning voorafgaand aan dat besluit herbevestigt de door de wet van 14 augustus 1947 nagestreefde doelstelling (*Belgisch Staatsblad* van 20 april 1967, p. 4223) en verantwoordt die als volgt :

« Om te vermijden dat de aannemingen vooral door fiscale overwegingen zouden geïnspireerd worden en hierdoor van hun werkelijk doel zouden afgeleid worden, tevens om ongezonde belastingontwijking tegen te gaan, voorzien artikel 52² van het Wetboek der successierechten en artikel 132² van het Wetboek der registratierechten dat in de regel voor de

heffing van bedoelde belastingen geen rekening mag worden gehouden met de verwantschapsband voortspruitend uit aanneming. Op deze regel voorziet de wet vier uitzonderingen waarin het aangenomen kind gelijkgesteld wordt met een wettig kind, [...]. »

B.4. De huidige tekst, die werd ingevoerd bij artikel 216 van de wet van 22 december 1989 houdende fiscale bepalingen, houdt rekening met het feit dat de volle adoptie in het Burgerlijk Wetboek werd ingevoerd bij de wet van 27 april 1987, die verscheidene bepalingen betreffende de adoptie heeft gewijzigd. Hij behandelt de twee soorten adopties fiscaal verschillend.

Sinds die wijziging wordt de volle adoptie gelijkgesteld met afstamming, terwijl de gelijkschakeling van de gewone adoptie aan één van de vier in artikel 52² opgesomde voorwaarden onderworpen blijft.

B.5. Door te eisen dat de gewone adoptie plaats had in één van de in artikel 52² opgesomde omstandigheden, opdat daarmee op fiscaal vlak rekening zou worden gehouden, heeft de wetgever een maatregel genomen die het mogelijk maakt zich ervan te verzekeren dat de adoptie niet gebeurt met doelstellingen die vreemd zijn aan die welke de wetgever beoogde bij de instelling van de gewone adoptie.

B.6. De verwijzende rechter vraagt het Hof of het in 1989 ingevoerde onderscheid niet discriminerend is doordat het op fiscaal vlak de personen verschillend behandelt al naargelang die het voorwerp hebben uitgemaakt van een gewone dan wel van een volle adoptie.

B.7. Het verschil tussen de twee categorieën van geadopteerden berust op een objectief criterium, omdat de adoptie die zij genieten verschillende burgerrechtelijke gevolgen heeft.

B.8. De volle adoptie en de gewone adoptie zijn beide weliswaar onderworpen aan voorwaarden die grotendeels dezelfde zijn (artikelen 368, § 1, en 345 van het Burgerlijk Wetboek). De volle adoptie is echter slechts toegestaan indien de geadopteerde minderjarig is op het ogenblik van de akte of van het verzoekschrift (artikel 368, § 2, van het Burgerlijk Wetboek). Die voorwaarde is van die aard dat zij de volle adoptie beperkt tot de gevallen waarin de adoptant of de adoptiefouders de werkelijke bedoeling hebben alle verplichtingen van ouders van een minderjarig kind op zich te nemen. Het is bijgevolg relevant om het tarief « in de rechte lijn » slechts zonder voorbehoud toe te passen in geval van volle adoptie.

B.9. De volle adoptie kent overigens aan het kind en aan zijn afstammelingen hetzelfde statuut en dezelfde rechten toe als wanneer het geboren zou zijn als kind van de adoptanten en heeft tot gevolg dat het ophoudt deel uit te maken van zijn oorspronkelijke familie (artikel 370, § 1, van het Burgerlijk Wetboek), terwijl in geval van gewone adoptie de geadopteerde en zijn afstammelingen al hun erfrechten behouden in hun oorspronkelijke familie en slechts rechten verkrijgen op de nalatenschap van de adoptant en niet op de goederen van zijn bloedverwanten (artikel 365 van het Burgerlijk Wetboek).

B.10. Er bestaan bijgevolg vooral op vermogensrechtelijk vlak verschillen die het verschil in fiscale behandeling verantwoorden van personen die het voorwerp hebben uitgemaakt van een gewone adoptie: aangezien zij tegelijk kunnen erven van hun oorspronkelijke familie en van hun adoptiefouders heeft de wetgever geen onevenredige maatregel genomen door te overwegen dat zij niet in beide gevallen het tarief konden genieten dat is voorbehouden voor erfgenamen in de rechte lijn.

B.11. De prejudiciële vraag dient ontkennend te worden beantwoord.

Om die redenen,

het Hof

zegt voor recht :

Artikel 52² van het Wetboek der successierechten schendt de artikelen 10 en 11 van de Grondwet niet doordat die bepaling het niet mogelijk maakt het tarief « in de rechte lijn » toe te passen voor de erfenissen verkregen door de persoon die het voorwerp heeft uitgemaakt van een gewone adoptie.

Aldus uitgesproken in het Frans en het Nederlands, overeenkomstig artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof, op de openbare terechtzitting van 19 juni 2002.

De griffier,

De wnd. voorzitter,

P.-Y. Dutilleux

L. François